

عنوان مقاله:

تحلیل روانشناختی خواب و رؤیا در مثنوی

محل انتشار:

نخستین همایش ملی ادبیات فارسی و پژوهشهای میان رشته ای (سال: 1389)

تعداد صفحات اصل مقاله: 22

نویسندگان:

محمد بهنام فر - استادیار دانشگاه بیرجند

الهام درستکار - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه بیرجند

خلاصه مقاله:

هرگاه خواننده ای شروع به مطالعه ی اثری می کند، خواه این اثر علمی باشد و خواه هنری و یا ادبی، افکار و اندیشه های گوناگونی در ذهنش نقش می بندد. در حقیقت این خواننده است که مسیر فکری خاصی را به دلخواه خود انتخاب می نماید. گاهی ممکن است خواننده ی یک اثر ادبی آن را از دیدگاه علمی مورد مطالعه و بررسی قرار دهد و گاه از دید هنری و شاید هم از دید روان شناسانه و روانکاوانه. «ژاک دراید» (Jacques derrida) فیلسوف فرانسوی در این خصوص می گوید: «خوانندی متن به دو گونه خواندن نیاز دارد، و هر متن دو گانه است. دومتن، دو دست، دو نگاه و دو گونه نوشتن.... همیشه دو متن در یک متن وجود دارد» (صنعتی، 1384:2). با دید روان کاوانه اثر هنری را می توان از چند جنبه بررسی کرد: «یکی این که محتوای کار به طور کلی از نظر روانی تحلیل شود، دیگر این که یک یا چند شخصیت داستان و روابط آنها از نظر منش شناسی و انگیزه های ناخودآگاه و کشمکش های درونی آنها مورد توجه قرار گیرد و یا از طریق همین کند و کار و محتوا و تحلیل شخصیت ها و به خصوص شخصیت اصلی داستان، نقبی به شخصیت نویسنده و انگیزه های پنهان او بزنیم. زیرا هنرمند در لحظه ی آفرینش فراتر از آرزوها، انگیزه ها، احساس ها و کشمکش های پنهان و آشکار خود نمی رود. خواب و رؤیا پدیده ای پیچیده و رمزآلود است که از دیرباز ذهن متفکران را به خودمشغول داشته است. بازتاب خواب و رؤیا در مثنوی و حکایات آن نیز گسترده و در خور توجه است که تحلیل روانشناختی آنها ما را در فهم بهتر مثنوی کمک میکند. نگارنده در این مقاله کوشیده است به بیان تحلیل های روان شناختی مولانا از خواب و رؤیا در مثنوی بپردازد. مولانا گاهی رؤیا را انعکاس اشتغالات ذهنی رؤیابین و گاهی آن را نتیجه ی امیال و آرزو های سرکوب شده می داند. از نگاه وی رؤیا محلی برای ظهور ناخودآگاه و لایه های پنهان وجود آدمی است. با بررسی تحلیل های روان شناختی مولانا از خواب و رؤیا در می یابیم که شباهت های متعددی میان نظریات سرآمدان روان شناسی قرن بیستم و اندیشه های مولانا وجود دارد و آن چه مولانا در قرن هفتم و با زبان عرفانی گفته است، آن ها امروز، پس از گذشت قرن ها، آن را در قالب نظریات و مکاتب مختلف ارائه داده اند و می توان گفت به احتمال فراوان اندیشه های متعالی مولانا به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر روانشناسان غربی تأثیرگذار بوده است.

کلمات کلیدی:

مولانا، مثنوی، خواب و رؤیا، تحلیل روانشناختی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/168244>

